

UZZIŅAI

“Ainava nozīmē teritoriju tādā nozīmē, kā to uztver cilvēki, un kas ir izveidojusies dabas un /vai cilvēku darbības un mijiedarbības rezultātā.” (Eiropas Ainavu konvencija, 2000)

“Jebkuras kultūras vērtības vai dabas objekta bojāšanās vai izzušana ir zaudējums visām pasaules tautām.” (UNESCO 1972.gada konvencija)

Apzinot dārgumus, veidojam nākotni

Šķiet, ka tas, ko braucot redzam pa automašīnas logu, ir tik pierasts, ka pat neievērojam. Taču, tiklīdz kas mainās, uzreiz ieraugām, jo pazudis ierastais.

Lai pievērstu uzmanību Latvijas ainavai kā vērtībai, visos reģionos notika aktivitāte “Latvijas ainavu dārgumi vakar, šodien, rīt”. Vidzemnieki reģionālajā diskusijā “Dabas un kultūras mantojums sastopas ainavā” runāja par sev svarīgo, to vērtējot valsts un plašākā kontekstā.

Latvijas ainavas nozīmība, ilgtspēja un daudzveidības saglabāšana – tas jāizprot, jo ikviena cilvēka rīcība ietekmē to, kas mums apkārt. “Ainava ir viss, tā ir visur. Viss taču notiek mijiedarbībā,” saka Vidzemes plānošanas reģiona Attīstības padomes priekšsēdētājs, Pārgaujas novada vadītājs Hardijs Vents un uzsver, ka ainava mainās, bet tās saglabāšanā un veidošanā ikviens var darīt daudz. “Viens no veidiem, kā veicināt ainavu saglabāšanu, kopšanu, mūsu novadā ir sakopto sētu konkurss. Kad sēdi pie loga un skaties tālumā, ja redzētais piesaista uzmanību, vari teikt – cik skaisti, viss kārtībā. Sadarbībā ar Dabas aizsardzības pārvaldi pašvaldība veido Ungurmuižas parku, Auciena muižas apkārtni. Jaunā apbūve Raiskumā organiski ieguldīta ainavā. Arī pašvaldības saimniecības ēka parka stūrī tur iederas. Dzirdētas labas atsauksmes. Skatoties no šīs ēkas uz privātmājām, paveras brīnišķīga ainava,” pārdomās dalās Hardijs Vents.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas kultūras sektora vadītāja Ieva Švarca rosina uzliet filozofiskāk paskatīties uz vērtībām ne tikai no praktiska un materiāla apsvēruma, bet arī paraudzīties, ko tās mums nozīmē sentimentālā ziņā un kā mēs esam gatavi šīs vērtības izcelt un saglabāt citām paaudzēm. “Uz ainavu skatāmiem atkarībā no savām vērtībām. Latvijas lauku ainavā plavu, ko apsaimnieko, nesauksim par dabas pieminekli. Redzot sienu ruļļus, iegūstam ainavu, kurā atspoguļojas saimniekošanas tradīciju maiņa laika gaitā. Sienu zārdus no mainījuši rituļi. Ainavā arī parādās, kā tehnoloģijas attīstās, pieaug mūsu zināšanas, varēšana un iespējas. Izmaiņas ainavā ir, kā pārtīt vēstures grāmatas lapu un

redzēt attīstību,” saka I. Švarca un atgādina, ka ainavu, kuru redzam, ietekmē cilvēks un viņa zināšanas. “Lai nodrošinātu ainavu ilgtspējīgu attīstību un apsaimniekošanu, jāatrod līdzsvars starp sociālo, ekonomisko un vides attīstību. Īpašuma vērtība pieaugs, ja blakus būs skaista ainava. Ir jāinvestē, lai koptu ainavu. Mums jāmeklē risinājumi, kā to, kas mums ir, saudzēt, taču vienlaikus neturēt aiz slēgtām durvīm, tieši otrādi – rādīt un stāstīt, lai stiprinātu vietējo iedzīvotāju piederības sajūtu un identitāti, lai izmantotu to kā potenciālu resursu attīstības plānošanai, kā arī piedāvātu kā pievilcīgu galamērķi ciemiņiem,” uzsver I.Švarca un vērš uzmanību, ka ainavā sastopas dabas un kultūras elementi, to materiālā un nemateriālā puse.

Aktivitātes koordinatore Vidzemes plānošanas reģionā Dace Laiva atgādina, ka, apzinot ainavas, to vērtības un ieskicējot izmantošanu, mērķis nav iekonservēšana vai satraukums par zaudēšanu. “Svarīgi, lai cilvēki aizdomājas, kur dzīvo, ka apkārt ir ainava un katrs pats ir atbildīgs par to, kādu to veido. Sapratne mums katram ir citāda. Viedokļi ir dažādi, un katrā ir kāda taisnība. Ainava vienam ir vectēva stādīts koks, citam skats no kalna, vēl kādam ezers,” saka D.Laiva.

Runājot par ainavu, daudz tiek pieminētas estētiskās vērtības, tā varbūt nedaudz pazaudējot ekoloģisko izpratni. Daba ir izveidojusi pamatu, kur dzīvojam, saimniekojam, un viss notiek mijiedarbībā – tas, ko vēlas cilvēks un daba. “Objektīvā realitāte rodas gan no dabas, gan cilvēku ietekmes,” atgādina D.Laiva.

Nedrīkstam aizmirst, ka mūsdienās arī ainavu skar globalizācijas procesi un dažādās vietās kļūst līdzīgākas cita citai. Ainavas zaudē identitāti, kļūst līdzīgākas. “Intensīva zemes izmantošana lauksaimniecībai, mežsaimniecībai, arī zemju pamešana, kad ainava aizaug, veido pārmaiņas. Tās tiek vērtētas kā draudi, jo arī attīstība var būt negatīva, ja tiek pazaudēta identitāte, vietas nacionālā vērtība un simboli,” situāciju raksturo D. Laiva un uzsver, ka, apzinoties, kas ir vērtība, katras vietas dārgumi, veidosies attieksme, sapratne, ka atpazīstamie elementi dabā veido ainavas tradicionālo rakstu un daudzveidību. □

■ AINAVAS MAINĀS. Saimniekošanā, ienākot jaunām tehnoloģijām, pazūd gadsimtiem ierastās. Tās ietekmē arī vidi.

Foto: MARTA MARTINSONE - KAŠA

Vienveidība vai daudzveidība - par to atbildam paši

Ainava, kurā sastopas dabas un kultūras mantojums, ir Vidzemes vērtība. Tā vēsta iepriekšējo paaudžu stāstu un nākamajām paaudzēm nodod mūsējo, tāpēc esam atbildīgi par to, kāda ainava būs rīt.

Vai tā būs vienveidīga darbības vai pasivitātes dēļ, vai tieši otrādi – rūpīgi un pārdomāti veidota, saglabājot daudzveidību.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas Telpiskās plānošanas departamenta Telpiskās plānošanas politikas nodaļas vadītāja Kristīne Kedo: “Eiropas Ainavu konvenciju esam ratificējuši, tāpat UNESCO konvenciju. Pašvaldībām ir attīstības stratēģija, programma, teritorijas plānojums, lai ainavu dārgumi tiktu saglabāti, un pašvaldības ir ieinteresētas vērtības sargāt. Ir tik dažādi veidi, kā piesaistīt finansējumu un ainavas attīstīt. Viss atkarīgs no cilvēkiem – ainavu speciālistiem, plānotājiem, vadītājiem, jo viņi ir tie, kuri virza attīstību. Li-

kumdevējs pateicis, ka pašvaldība ainaviski vērtīgās teritorijas drīkst iezīmēt plānošanas dokumentos un katrai ir tiesības izvēlēties, kas ir vērtīgs. Un tas jāskaidro sabiedrībai, jo nekad nebūs vienota izpratne un nekas nav tik subjektīvs kā ainava.

Sabiedrības rokās ir instruments- sabiedriskā apspriešana. Ja iecerēta vides transformācija un gatavojas ko būvēt, jāriko sabiedriskā apspriešana. Ja procedūra ievērota, arī ministrija neko mainīt nevar. Diemžēl bieži vien sabiedrība izsaka viedokli, pret kaut ko iebilst, kad jau ir par vēlu.” □

ZEMNIEKA VIEDOKLIS

Kad zāgi klāt, par vēlu runāt

Jaunpiebalgas pagasta “Lielkrūžu” saimnieks Guntars Dolmanis pārliecinājies - ja gribi saimniekot videi draudzīgi, jāreķinās, ka tas ir dārgi.

“Pārāk maz tiek runāts par mijiedarbību. Vajadzīga valstiska attieksme, un valsts interesēm jābūt pāri privātām interesēm,” saka Guntars Dolmanis. Viņa īpašumā ir mikroliegums. Par to tāpat kā kaimiņi saņem Eiropas Savienības maksājumus. “Kaimiņam bija kailcirtes ciršanas biļete, pašvaldība varēja ie-

jaukties, bet to nedarīja. Runāju ar īpašnieku, viņam, protams, bija tiesības rīkoties, kā uzskatīja par labāku. Lai man blakus nebūtu tukšnesis, lai saglabātu ainavu, viņa mežu nopirku. Par lielu naudu, jo, ja kādam to vajag, var celt cenu. Tagad mana īpašuma vērtība ir pieaugusi, reizē arī nekustamā īpašuma nodoklis. Esmu kļuvis par ķīlnieku – gribot saglabāt ainavu, tagad dārgi maksāju. Mežu necirtu, jo saudzēju putnus. Blakus jau bija viens izcirtums, lielā vētra man radīja zaudējumus, 15 hektāri meža tika nogāzti. Lūk, savstarpējā ietekme. Arī kaimiņu pļavas, cik varējis, esmu izpircis,” pastāsta zemnieks, kurš saimnieko videi draudzīgi.

G. Dolmanis uzsver, ka kaitējumu videi, Latvijas ainavai nodara tas, ka netiek vērtēta kādas rīcības mijiedarbība un kop-sakarības. “Īpašu dabas vietu saglabāšanai, saudzēšanai jāstāv pāri privātām interesēm. Tagad katrs var cirst mežu, nerēķinoties ar kaimiņiem. Mana pieredze - pašreizējā politika ir noziedzīga pret dabas un kultūras mantojumu. Latvijā tiek nīdētas aizsargājamās teritorijas. Lai kaut kas mainītos, jāmainās valsts attieksmei,” pārdomās dalās “Lielkrūžu” saimnieks un uzsver, ka būtiski jādomā, kā saimniekot neiznīcinot.

Lappusi sagatavoja **SARMĪTE FELDMANE**

Publikācijas sagatavotas ar Valsts reģionālās attīstības aģentūras finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

Mērķprogrammā “Reģionālo un vietējo mediju atbalsta programma” atbalstīts projekts nr. Nr.2/MEDIA/18/013

Valsts reģionālās attīstības aģentūra

